

Довкільна та кліматична стійкість Східного партнерства – оцінка перспективи досягнення в Україні - 2

Ганна Голубовська-Онісімова,
експерт РГЗ УНП ФГС СхП

Хто? РГЗ УНП ФГС СхП

- Наталія Андрусевич (РАЦ «Суспільство і довкілля»),
Руслан Гаврилюк (Національний екологічний центр
України),
Олена Кравченко та Наталія Куць (МБО «Екологія-
Право-Людина»),
Тамара Малькова (МБО ІЦ «Зелене досьє»),
а також Анна Голубовська-Онісімова.
- Під егідою ФГС СхП/ сприяння УНП, за підтримки ІЕД

Чому? Актуально як ніколи.

Завдання ініціативи:

- АД: за допомогою порівняння встановлених та планованих пріоритетів, цілей та завдань, а також механізмів реалізації екологічної політики Східного партнерства, України та ЄС, виявити найбільш дієві можливості на сучасному етапі впровадження екологічної політики України, в контексті новітніх рішень ЄС та СхП (ЄЗК, нові цілі СхП до 2025 року).
- оновити згідно із змінами за рік
- адвокатувати головні висновки та рекомендації

Основний зміст АД

- Розділ I. Політика екологічної та кліматичної стійкості після 2020.
 - Нові цілі Східного партнерства та можливості для України: механізми та інструменти
 - Екологічна політика ЄС та Європейський зелений курс
 - Розвиток політик екологічної та кліматичної стійкості в Україні: стан та перспективи
- Розділ II. Сценарії досягнення кліматичної та довкільної стійкості в Україні на наступні 5 років
- Висновки та рекомендації

Важливо:

- Нові цілі СхП вказують на наскрізний характер питань довкілля та створюють для України додаткові можливості виконання міжнародних зобов'язань, Угоди про асоціацію у частині охорони довкілля, досягнення екологічної та кліматичної стійкості. Україна отримує нові фінансові механізми та допомогу ЄС на додаток до двостороннього діалогу у сфері охорони довкілля.

5 напрямків СхП після 2020:

- Покращення здоров'я та добробуту населення»
- Циркулярна економіка, кліматична нейтральність та зелене зростання
- Біорізноманіття та база природних активів економіки
- Зміцнення енергетичної та ядерної безпеки
- Прискорення переходу до стійкої та розумної мобільності

Особлива увага:

- збереження біорізноманіття та зменшення і попередження негативного впливу на нього від діяльності людини, здійснення належного управління заповідними територіями, зупинення масових рубок лісів, вирішення проблем поводження з відходами, розвитку відновлювальних джерел енергії з поступовим зменшенням використання викопного палива, переходу на зелену циркулярну економіку, оновлення транспортної політики для скорочення викидів та ін.

ЄЗК:

- **Європейський зелений курс – це нова стратегія зростання, яка має на меті перетворити ЄС на справедливе та процвітаюче суспільство із сучасною, ресурсоефективною та конкурентоспроможною економікою, де у 2050 році не буде викидів парникових газів, а економічне зростання буде відокремлене від використання ресурсів.**

ЄЗК і 9 сфер зелених перетворень:

- ЄЗК – це “озеленення” у дев’яти сферах: клімат, енергетика, промислова стратегія для циркулярної економіки, стала і розумна мобільність, зелена сільськогосподарська політика, збереження біорізноманіття, нульове забруднення, фінанси, ЄС як глобальний лідер

Фундамент для ЄЗК в Україні:

- Оскільки низка сфер, що підпадають під дію ЄЗК, є серед зобов'язань УпроА та інших міжнародних зобов'язань України (наприклад, Паризька угода, Конвенція про біологічне різноманіття тощо), питання виконання положень цих документів є передумовою використання тих можливостей ЄЗК, які відкриваються перед Україною, а також фундаментом для вступу до ЄС. Нова політика СхП – допоміжний механізм.

Україна:

- В 2019 році вперше за 30 років ліквідовано самотійний ЦОВВ і втрачено бюджет на 2020 рік. Чинна структура державного екологічного управління не спроможна подолати ті виклики, які стоять перед Україною в екологічній та довкіллевій сфері.
- З 2020 року ситуація дещо покращилася і є приводом для стриманого оптимізму, особливо когерентність нових політик та СЕПУ

2020-2021 рр

- поновлення роботи самостійного органу відбулося у травні 2020 р.
- 5 серпня 2020 р. № 695 була затверджена Державна стратегія Регіонального розвитку на 2021-2027 рр.
- Економічна стратегія до 2030 року була затверджена Кабміном у березні 2021 р.
- восени 2021 року прийнятий новий НВВ та Стратегія екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату до 2030 року.
- в Україні відкривають офіс Цілей сталого розвитку (ЦСР) при Секретаріаті Кабінету Міністрів України, охорона довкілля – один з 3-х пріоритетів

Стратегія державної екологічної політики до 2030 року

- Головна мета – досягнення доброго стану довкілля шляхом запровадження екосистемного підходу до всіх напрямів соціально-економічного розвитку України з метою забезпечення конституційного права кожного громадянина України на чисте та безпечне довкілля, впровадження збалансованого природокористування і збереження та відновлення природних екосистем.

СхП, ЄЗК та СЕП України

Цілі ЄЗК , СхП та Стратегії екополітики за загальними напрямками (векторами) в цілому збігаються, проте, в ЄЗК вони виглядають набагато амбітнішими та більш конкретно сформульованими, ніж в Стратегії. Крім того, варто пам'ятати, що ступінь екологічної інтеграції в ЄС значно вища, як і ефективність політики. Проте, це створює цілком зрозумілі можливості для реформ.

Mainstreaming vs integration: наступний етап

- Цілі нової політики СхП черговий раз вказують на те, що питання довкілля повинні бути інтегровані в інші сфери життєдіяльності країни, і не повинні відкидатись як другорядні при вирішенні економічних та соціальних проблем, у тому числі у часи пандемії та інших криз. Така позиція ЄС та бачення європейської політики і СхП дає новий поштовх для України зробити охорону довкілля наскрізним елементом в інших сферах життєдіяльності держави, та враховувати наслідки для довкілля при обранні того чи іншого політичного рішення.

Ліпфрогінг неможливий:

- Для успішного слідування вимогам ЄЗК Україні потрібно послідовно виконати певні кроки, зокрема, зобов'язання щодо інтеграції екологічної політики до всіх галузей економіки, насамперед, ресурсномістких, а також провести інституційну та фінансову реформи довкілцевої галузі, дотримуючись принципів НЕВ. Без цього декларації про приєднання до ЄЗК не будуть підкріплені необхідними впроваджувальними механізмами, а тому навряд чи отримають суттєву підтримку від ЄС.

Проблеми екологічних фінансів:

- відсутність моніторингу ефективності природоохоронних заходів, нецільове використання, непрозорість розподілу коштів, надходження коштів тільки наприкінці року, що унеможлиблює реалізацію результативних програм, а загалом – відсутність цілеспрямованої фінансової політики в екологічній сфері.

Са́мостійний екологічний фонд

- Реформа порядку надходження та цільового використання екологічних коштів, у тому числі утворення та підтримка прозорої діяльності окремої юридичної особи – Екологічного фонду, – є невід’ємною складовою екологічної реформи для забезпечення ефективності «зелених» перетворень.

Амбітний (оптимістичний) сценарій

- передбачає системність на всіх рівнях, інтеграцію екологічної складової до всіх програм і політик, синхронізацію екологічної політики з кліматичною, пріоритетність здоров'я і благополуччя людей та успішне впровадження запланованих для цього заходів під ретельним наглядом громадянського суспільства

Мінімальний (негативний) сценарій

- Амбітні плани не підтримуються на рівні уряду, суспільство не вважає екологічну політику пріоритетною, а екологічне врядування не змінюється по суті, відбуваються лише зміни персоналій та перекидання відомств з одного міністерства до іншого. Галузеві стратегії та програми секторів економіки розвиваються відокремлено, не узгоджуються з екологічними та кліматичними вимогами. Поставлені цілі СхП досягаються частково. Зобов'язання в рамках УА виконуються не вчасно і не повністю.

Поміrkований сценарій

- Амбітні плани щодо впровадження ЄЗК в Україні розтягуються в часі. Принципи належного екологічного врядування впроваджуються фрагментовано. Процес реорганізації управління галуззю просувається повільно. Зміни/ реструктуризація в Міндовкілля відбуваються, але складно оцінити їх ефективність. Система реформується повільно. Проте, у консультаціях з громадськістю розробляється, приймається і починає впроваджуватися план реформи державної інституціональної та фінансової систем у сфері охорони довкілля та реалізуються принципи НЕВ.

Основні рекомендації

- Задля позитивного розвитку подій та уникнення негативного сценарію Україна мусить насамперед впровадити власну екологічну Стратегію до 2030 року і забезпечити ефективність у досягненні вже затверджених цілей та завдань згідно , в тому числі, УпроА та міжнародних договорів, пришвидшити реформи надаючи пріоритет інституційній реформі та реформі системи екологічного фінансування за дотримання принципів НЕВ: прозорість, підзвітність, залучення громадськості, ефективність, когерентність політик екологічної інтеграції в сектори економіки та суспільного розвитку.

-
- Дякую за увагу!
-